

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Затверджено
Науково-методична рада Університету,
від « 13 » 03 2026 № 8

Голова НМР Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Психологія особистості»,
«Психодіагностика»

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форм навчання

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

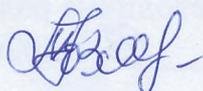
спеціальність 053 «Психологія»

освітньо-професійна програма «Психологія»

Ірпінь – 2026

Програма атестаційного екзамену складена на основі освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету від «26» «квітня» 2021 №5

Укладач:

М. Ю. Заушнікова, канд. психол. наук,
доцент, доцент кафедри психології,
педагогіки та суспільних дисциплін

Гарант ОП:

М. Ю. Заушнікова, канд. психол. наук,
доцент, доцент кафедри

Рецензент:

Л. П. Матяш-Заяц, завідувач кафедри
соціальної психології факультету
психології УДУ імені Михайла
Драгоманова, кандидат психологічних
наук, доцент

Програму атестаційного екзамену розглянуто та схвалено кафедрою психології, педагогіки та суспільних дисциплін, протокол від «06» лютого 2026 №8

Завідувач кафедри

І. О. Петухова, канд. пед. наук, доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації, протокол від «12» лютого 2026 р. № 7

Голова вченої ради факультету

Н. І. Зикун, д. н. із соц. ком.,
професор

Завідувач навчально-методичного відділу

Г. В. Гришук, доктор філософії

Реєстраційний № _____

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Характеристика змісту програми.....	6
3. Результати навчання	6
4. Основна частина програми.....	8
4.1. Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	8
4.2. Перелік питань із навчальної дисципліни «Загальна психологія».....	13
4.3. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості».....	13
4.4. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психологія особистості».....	13
4.5. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика».....	15
4.6. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психодіагностика».....	15
5. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання.....	18
6. Приклад білету випускного атестаційного екзамену.....	20
7. Рекомендована література.....	23

До програми додається пакет екзаменаційних білетів, в яких зазначається максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може одержати по кожному завданню.

1. Вступ

Програма атестаційного екзамену складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня для спеціальності 053 «Психологія».

Зміст запропонованої програми передбачає вивчення навчальних дисциплін «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості» та оцінювання набутих здобувачами компетентностей під час складання атестаційного екзамену. Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному освітньому ступені з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки вимогам освітньої програми.

До складання атестаційного екзамену допускаються здобувачі, які виконали навчальний план.

Структура програми включає такі її складові: вступ, характеристику змісту програми, результати навчання, основну частину (що містить перелік теоретичних питань, практичні завдання, тестові завдання), критерії оцінювання, список рекомендованих літературних джерел, приклад білету атестаційного екзамену.

У результаті засвоєння навчального матеріалу за запропонованою програмою забезпечується успішність навчальних досягнень здобувачів з дисциплін «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості», формується система теоретичних знань із основ психологічної науки, здійснюється їх практичне закріплення, удосконалюється професійна компетентність психологів.

Засвоєння теоретико-практичного інструментарію сприяє набуттю досвіду практичної діяльності щодо здійснення якісної професійної психологічної допомоги різним категоріям клієнтів.

Мета проведення атестаційного екзамену – виявити рівень професійної компетентності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія»; перевірити та оцінити знання здобувачів вищої освіти із загальної психології, психодіагностики, психології особистості.

Завдання програми: виявити рівень сформованості знань про виникнення, закономірності та функціонування психіки людини на різних вікових етапах задля ефективної професійної діяльності психолога, в контексті надання психологічної допомоги, з урахуванням знань із загальної психології, психодіагностики, психології особистості.

Після атестаційного екзамену здобувачі вищої освіти повинні володіти такими **компетентностями:**

загальні:

ЗК 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

спеціальні:

СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Методи та форми атестаційного екзамену: письмове опитування, що включає: відповіді на теоретичні питання, розв'язання психологічних задач, вирішення практичних завдань, тестування.

Організація контролю знань здобувачів вищої освіти на атестаційному екзамені здійснюється за допомогою перевірки рівня набутих знань на лекціях, сформованості умінь на семінарських і практичних заняттях, а також завдяки самостійному вивченню програмного матеріалу.

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу навчальних дисциплін складає 100 балів. Екзаменаційна оцінка ставиться на основі контролю набутих знань і умінь здобувача, а саме: 1) виявленого рівня знань, продемонстрованого здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у їх відповідях на екзамені; 2) результатів виконання практичних і тестових завдань, винесених на атестаційний екзамен.

Здобувачі вищої освіти, які не з'явилися на атестаційний екзамен без поважних причин вважаються такими, що отримали 0 балів і не склали атестаційний екзамен. У разі отримання ними незадовільної кількості балів, вони складають екзамен повторно (поки працює екзаменаційна комісія). При цьому у відомості обліку успішності робиться відповідний запис «незадовільно».

За порушення дисципліни під час проведення атестаційного екзамену (списування, підміна завдань, використання недозволених матеріалів чи засобів, в т.ч. мобільних телефонів та інших технічних засобів) складання екзамену у подальшому не допускається і виставляється оцінка 0 балів.

2. Характеристика змісту програми

Завданням атестаційного екзамену є оцінювання рівня засвоєння системи знань про виникнення, закономірності та функціонування психіки людини на різних вікових етапах задля ефективної професійної діяльності психолога, зокрема психологічного консультування, із урахуванням знань із психології особистості.

Зміст програми атестаційного екзамену містить програми з навчальних дисциплін: «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості».

Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

Предмет, завдання та категорії загальної психології; Основні напрямки сучасної психології; Методи сучасної психології; Розвиток психіки в філогенезі; Виникнення та становлення людської свідомості; Сенсорно-перцептивна сфера психіки людини; Інтелектуальна діяльність людини; Воля як форма свідомої активності особистості; Увага та уява. Емоційно-вольова сфера психіки людини; Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Особистість у світовій психології; Структура особистості; Теорії особистості; Особистість як суб'єкт і як об'єкт міжіндивідуальних взаємин; Фактори формування особистості; Сутність і структура діяльності; Види і розвиток діяльності; Потреба як основа людської діяльності; Способи діяльності, процес їх опанування; Поняття про самосвідомість, її функції та структура; Образ – Я – центральний компонент самосвідомості, його вияви; Самооцінка, її види та механізми; Поняття про рівень домагань; Психологічний захист, його призначення та види; Поняття про характер та його особливості; Акцентуації характеру; Здібності; Темперамент; Поняття про спілкування; Засоби спілкування; Функції, форми та стилі спілкування; Різновиди спілкування; Особливості організації процесу спілкування; Поняття про групи; Поняття про колектив; Спілкування у групі; Керівник і підлеглий – механізм живого зв'язку; Конфлікти у групі.

Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

Введення у психодіагностику; Загальні проблеми психодіагностичної теорії і практики; Класифікація і характеристика основних психодіагностичних методів; Основні вимоги до психодіагностичних методик як до інструментарію для практичної роботи; Діагностика інтелектуального розвитку; Діагностика креативності; Діагностика властивостей особистості; Діагностика психічних процесів станів та властивостей; Психодіагностика міжособистісних стосунків; Проективні методики діагностики особистості; Психодіагностика в контексті психологічної допомоги особистості.

Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості»

Предмет, завдання та методи психології особистості. Структура особистості в різних концепціях. Формування і розвиток особистості. Структурно-функціональні характеристики особистості. Спрямованість особистості. Самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Індивідуально-психологічні характеристики особистості. Психологічна стать як детермінанта розвитку особистості. Відхилення у розвитку особистості. Особистість у соціумі. Життєвий шлях і життєвий світ особистості.

3. Результати навчання

Формулювання результатів навчання для атестаційного екзамену базується на результатах навчання, визначених освітньо-професійною програмою, зокрема:

ПРН1 Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. Основна частина програми

4.1. Зміст програми з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

Тема 1. Предмет, завдання та категорії загальної психології

Психологія – наука про психіку. Об'єкт і предмет психологічної науки. Задачі сучасної психології. Функції психіки. Основні властивості психіки. Класифікація психічних явищ.

Становлення і розвиток психологічної науки. Виникнення примітивних знань про психіку у стародавньої людини. Уявлення вчених античного світу про психологію. Вчення про душу в Середні століття. Формування основ об'єктивної психології в Новий час. Виникнення психології як експериментальної науки. Принципи психологічної науки. Психологія в системі наук. Диференціація психології на окремі галузі. Структура психологічних знань.

Тема 2. Основні напрямки сучасної психології

Психоаналіз. З.Фрейд і його вчення про несвідоме. Пансексуалізм і психоаналіз. Трансформація фрейдизму. Індивідуальна психологія А.Адлера. Аналітична психологія К.Г.Юнга. Анатомія невротичної особистості К.Хорні. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма. Міжособистісна психіатрія Г.Саллівена. Психологія свідомості. Критика структуралізму прихильниками функціоналізму (Ф.Брентано, К.Штумпф). В.Джемс, Д.Дьюї і виникнення функціоналізму в Америці. Вюрцбургська школа Біхевіоризм. Розуміння психології як науки про поведінку: Дж.Уотсон. Проблема поведінки і процесу навчання. Необіхевіоризм Е.Томлена та його вчення про проміжні перемінні. «Маленький робот» з біохевіористичною програмою К.Халла. Оперантний біхевіоризм Б.Скіннера. Гештальтпсихологія. Гештальт-теорія як реакція проти атомізму традиційної психології. Дослідження М.Вертгеймером «продуктивного мислення». Гештальтський «тріумвірат». Проблема розвитку психіки (К. Коффка). Дослідження законів сприймання та інсайту (В.Келер). неогештальтизм. Психологія мотивації, почуттів, волі, особистості: К.Левін. Гуманістична психологія. Основні положення гуманістичної психології. Погляди А.Маслоу, К.Роджерс, В.Франкла, Ш.Бюлера.

Тема 3. Методи сучасної психології

Методи психологічної науки. Класифікація загальнонаукових методів дослідження психіки. Організаційні методи. Емпіричні (змістовні). Методи обробки даних. Інтерпретаційні методи. Методи моделювання. Опитування та його основні різновиди. Основні вимоги до методу опитування. Тестування (психодіагностика). Загальна характеристика тестів. Організація процедури тестування. Метод наукового спостереження. Основні вимоги до методу спостереження. Види спостереження, виділені по типу зв'язку спостерігача з об'єктом. Види спостереження, виділені за ознакою часу та простору. Експеримент. Визначення поняття «експеримент». Загальна типологія експерименту. Експеримент лабораторний і природний. Експеримент констатуючий, формуючий, контрольний. Експеримент відкритий і закритий. Інформаційний експеримент.

Тема 4. Розвиток психіки в філогенезі

Проблеми антропогенезу та розвиток форм відображення у живій і неживій природі. Розвиток психіки у філогенезі: стадії та рівні розвитку форм психічного відображення за О.М. Леонтєвим і К.Е. Фабрі. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Розвиток механізмів психіки. Асиміліція та дисиміліція. Подразливість та чутливість. Психіка і свідомість. Суспільно-історичний характер свідомості. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Тема 5. Виникнення та становлення людської свідомості

Поняття про свідомість. Особливості свідомості. Ознаки свідомості. Функції свідомості. Виникнення і розвиток людської свідомості. Теорія антропоїдів. Передумови виникнення і розвитку людської свідомості. Структура свідомості: знання, ставлення, цілеспрямованість діяльності, самосвідомість. Рівні вияву психіки людини: над свідоме, підсвідоме, свідоме, несвідоме.

Тема 6. Сенсорно-перцептивна сфера психіки людини

Відчуття як елементарні пізнавальні процеси особистості. Загальна характеристика поняття відчуття. Фізіологічні механізми відчуттів. Відбір корисної інформації у відчуттях. Основні

класифікації відчуттів. Когнітивні характеристики. Загальні закономірності відчуттів. Якість. Інтенсивність. Тривалість. Просторова локалізація. Пороги відчуттів. Чутливість і її вимірювання. Закон Вебера-Феннера. Сприйняття як складний інтегрований пізнавальний процес. Фізіологічні основи сприйняття. Основні властивості сприйняття. Форми сприйняття. Типи сприйняття. Репрезентативні системи та їх характеристика. Провідна та первинна репрезентативні системи.

Тема 7. Інтелектуальна діяльність людини

Пам'ять як психічний пізнавальний процес особистості. Загальна характеристика пам'яті. Нейрофізіологічні основи пам'яті. Теорії пам'яті. Психологічні теорії пам'яті. Фізіологічні теорії пам'яті. Біохімічні теорії пам'яті. Основні процеси пам'яті. Запамятовування. Збереження. Відтворення. Забування. Види пам'яті та їх особливості. Класифікація видів пам'яті залежно від цілеспрямованості її процесів. Види пам'яті, виділені за ознакою модальності. Види пам'яті, класифіковані за характеристиками свідомості. Системи пам'яті, диференційовані на основі механізмів пам'яті, що забезпечують запамятовування. Типи пам'яті, виділені залежно від індивідуально-типологічних особливостей. Типологія пам'яті згідно способу запамятовування та відтворення. Раціональні прийоми запамятовування матеріалу. Запамятовування як мнемічна діяльність. Механічне і осмислене запамятовування. Умови, що сприяють осмисленому і міцному запамятовуванню. Продуктивність запамятовування в цілому та частинами. Мислення та інтелект. Природа і загальна характеристика мислення. Мислення як відображення істотних зв'язків і відносин. Мислення як ідеальне відображення дійсності. Основні характеристики мислення. Класифікація явищ мислення. Загальні закономірності мислення. Операції мислення. Аналіз і синтез. Абстракція і конкретизація. Порівняння і узагальнення. Класифікація і систематизація. Схематизація та моделювання. Види мислення. Види мислення, виділені за принципом хронології. Види мислення, класифіковані за ознакою модальності. Проблемна ситуація і задача. Етапи мислення розумової задачі. Проблемне навчання. Індивідуальні якості мислення. Якості розуму людини. Самостійність і ініціативність мислення. Повнота, глибина, критичність, гнучкість і рухливість мислення. Допитливість і допитливість. Логічність і доведеність. Психологія мислення і дослідження в галузі штучного інтелекту. «Комп'ютерна метафора».

Тема 8. Воля як форма свідомої активності особистості

Фізіологічний субстрат волі. Умовно-рефлекторна природа вольових явищ. Теорії волі. Інтелектуалістична теорія волі. Емоційна теорія волі. Волюнтаристична теорія волі. Теорія волі як рефлексу свободи. Психоаналітичне трактування волі. Вольова регуляція поведінки. Основні функції волі. Локалізація контролю волі людини (локус контролю). Роль свідомості і автоматизму у виконанні вольових дій. Розвиток вольових дій. Основні характеристики волі. Властивості волі. Психологічні умови розвитку вольових якостей особистості. Вольове зусилля. Види вольових дій. Ланки вольового акту. Ухвалення рішення і боротьба мотивів. Шляхи активізації волі в умовах діяльності. Негативні вольові якості і їх особливості.

Тема 9. Увага та уява

Увага та її організація у навчальному процесі. Загальна характеристика уваги. Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Увага як психологічний стан. Психологічні теорії уваги. Основні підходи до вивчення уваги в класичній психології. Увага як об'єкт дослідження в сучасній психології. Теорія уваги П.Я.Гальперіна. Структура уваги. Основні властивості уваги. Стійкість уваги. Концентрація уваги. Переключеність уваги. Розподіл уваги. Обсяг уваги. Види уваги і причини їх зумовлюють. Мимовільна, довільне та післядовільна увага. Статична та динамічна увага. Природна і соціально зумовлена увага. Безпосередня і опосередкована увага. Чуттєва та інтелектуальна увага. Аномалії уваги та способи його розвитку.

Уява як основа творчої діяльності людини. Загальна характеристика уяви. Поняття про уяву (фантазію). Основні особливості уяви. Взаємозв'язок уяви, пам'яті, уваги. Уява і сприйняття. Мислення і уява. Негативна роль уяви в діяльності людини. Фізіологічні основи процесів уяви. Локалізація фізіологічних явищ, пов'язаних з уявою в мозку людини. Процеси ВНД, складові основу уяви. Уява та органічні процеси. Види уяви. Види уяви, виділені за характером його кінцевого результату. Види уяви, класифіковані за ознакою специфіки і модальності. Мрія.

Способи створення образів уяви та фантазії. Абстрагування. Аглотинація. Конструювання. Акцентування. Гіперболізація. Схематизація. Типізація. Уява і творчість. Поняття про творчість. Рівні творчості і уяви. Творче надихання. Психологічні проблеми уяви і творчості. Творчий тренінг.

Тема 10. Емоційно-вольова сфера психіки людини

Загальна характеристика *емоційної сфери*. Поняття про почуття. Функції емоцій. Почуття та потреби людини. Фізіологічні основи почуттів. Проблеми емоцій в світовій психології. Теорії емоцій. Еволюційна теорія емоцій Ч.Дарвіна. Теорія емоцій У.Джемса-К.Ланге. Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Інформаційна теорія емоцій П.Симонова. Форми переживання почуттів. Емоції. Афекти. Настрої. Стресові стани. Основи класифікацій явищ емоційної сфери. Види почуттів і їх закономірності. Почуття як психічний механізм оцінки соціально значущих явищ. Почуття та особистість. Почуття (у вузькому значенні слова). Пристрасті. Любов. Види почуттів і їх формування. Негативні емоційні переживання та способи їх подолання. Воля як форма свідомої активності особистості. Фізіологічний субстрат волі. Умовно-рефлекторна природа вольових явищ. Теорії волі. Інтелектуалістична теорія волі. Емоційна теорія волі. Волюнтаристична теорія волі. Теорія волі як рефлексу свободи. Психоаналітичне трактування волі. Вольова регуляція поведінки. Основні функції волі. Локалізація контролю волі людини (локус контролю). Роль свідомості і автоматизму у виконанні вольових дій. Розвиток вольових дій. Основні характеристики волі. Властивості волі. Психологічні умови розвитку вольових якостей особистості. Вольове зусилля. Види вольових дій. Ланки вольового акту. Ухвалення рішення і боротьба мотивів. Шляхи активізації волі в умовах діяльності. Негативні вольові якості і їх особливості.

Тема 11. Поняття про особистість як центральну психологічну категорію. Особистість у світовій психології

Особистість як загальнонаукова категорія психології. Співвідношення понять «людина», «індивід», «суб'єкт». «особистість». Загальне уявлення про особистість. Проблема стійкості особистості. Основні психологічні атрибути (характеристики) особистості. Самосвідомість. Свідомість безперервності та тотожності свого «Я». Індивідуальність. Саморегулювання. Активність. Релятивність. Структурна єдність. Закономірності становлення особистості. Життєвий світ особистості. Етапи життєвого шляху особистості. Поняття розвитку та формування особистості в психологічній науці.

Тема 12. Структура особистості

Розуміння структури особистості в психологічній науці. Загальна характеристика поняття «структура» у психологічному аспекті. Погляди на структуру особистості у світовій психології. Психологія свідомості У.Джемса «Потік свідомості». Формула самоповаги У.Джемса. Вивчення структури особистості у вітчизняній науці. Сучасні погляди на структуру особистості.

Тема 13. Особистість як суб'єкт і як об'єкт міжіндивідуальних взаємин

Об'єкт і предмет психології особистості. Ознаки об'єкта психології особистості. Ознаки предмета психології особистості. Особистість як суб'єкт соціальних відносин. Класифікація потреб особистості. Інтереси особистості. Класифікація інтересів особистості. Особистість та соціальні ролі. Класифікація соціальних ролей: за тривалістю, за характером впливу на особистість.

Тема 14. Фактори формування особистості

Характеристика понять «розвиток», «формування» особистості. Психічний розвиток особистості та його особливості. Компоненти формування особистості. Умови психічного розвитку особистості. Погляди Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо на розвиток особистості. Розвиток особистості в контексті психодинамічного (психоаналіз і теорія рис), соціодинамічного (теорія ролей і теорія соціального навчання), інтеракціоністського (теорія соціальної взаємодії) і гуманістичного (теорія самоактуалізації) напрямів.

Тема 15. Сутність і структура діяльності

Психологічна характеристика діяльності. Категоріальна характеристика діяльності. Основні властивості діяльності. Людина як суб'єкт діяльності. Взаємозв'язок діяльності і свідомості.

Відмінність діяльності від життєдіяльності. Джерело активності особистості в діяльності. Потреби і мотиви. Види потреб. Формування потреб. Структура діяльності. Психологічна структура індивідуальної діяльності. Трансформація структури діяльності в процесі її реалізації. Освоєння діяльності. Динаміка розвитку діяльності. Автоматизація дії. Уміння. Навички.

Тема 16. Види і розвиток діяльності

Будова діяльності людини: верхній та нижні рівні. Компоненти дії. Схема діяльності. Основні види діяльності. Принципи класифікації видів діяльності. Поняття про провідний вид діяльності. Праця. Гра. Навчання. Фізична та розумова праця. Творчість у праці. Спілкування як особливий вид діяльності.

Тема 17. Потреба як основа людської діяльності

Потреба як основа людської діяльності. Групи потреб: фізіологічні й сексуальні; екзистенціальні; соціальні; престижні; духовні. Вроджені та набуті потреби. Теорія ієрархій потреб А.Маслоу. Теорія потреб К.Альдерфера. Теорія мотиваційної гігієни Ф.Герцберга. Метод «збагачення праці» Ф.Герцберга.

Тема 18. Способи діяльності, процес їх опанування

Система рухів: природжені (безумовно-рефлекторні) та набуті (умовна-рефлекторні). Система дій: предметні або психомоторні та розумові. Способи діяльності, процес їх опанування. Процес формування умінь і навичок. Умови формування умінь і навичок. Групи умінь. Перенесення дій. Інтерференція дій.

Тема 19. Поняття про самосвідомість, її функції та структура

Поняття про самосвідомість, її функції та структура. Етапи формування самосвідомості: самовідчуття, само сприймання, само розуміння. Прояви самосвідомості. Структура самосвідомості: «Я»-образ, самооцінка, рівень домагань, психологічний захист. Функції самосвідомості: пізнавальна, оціночна, регулятивна, захисна. Особливості перебігу процесу самосвідомості.

Тема 20. Образ – Я – центральний компонент самосвідомості, його вияви

Образ «Я» та його компоненти: біографічні, фізичні, фізіологічні, психологічні дані. Вияви «Я» – образу. Види образів «Я»: соціальне «Я», Духовне «Я», фізичне «Я», інтимне «Я», сімейне «Я» тощо, а також «Я» – реальне, «Я» – ірреальне, теперішнє, майбутнє, фантастичне. Критерії «Я» – образу.

Тема 21. Самооцінка, її види та механізми

Поняття про самооцінку. Формула самооцінки. Адекватна та неадекватна самооцінка. Завищена і занижена самооцінка. Механізми самооцінки.

Тема 22. Поняття про рівень домагань

Поняття про рівень домагань. Співвідношення самооцінки та рівня домагань. Високий, середній, низький рівні домагань. Психологічна діагностика рівня домагань особистості.

Тема 23. Психологічний захист, його призначення та види

Поняття про психологічний захист. Види психічного захисту. Конструктивні та деструктивні механізми психологічного захисту. Призначення психологічного захисту.

Тема 24. Поняття про характер та його особливості

Характер як системотворна властивість особистості. Загальне уявлення про характер. Характер як системотворна властивість особистості. Типи характеру. Природа і прояв характеру. Вчинок і формування характеру. Характер і обставини. Структура характеру. Підструктури (симптомокомплекси) характеру. Якості характеру.

Тема 25. Акцентуації характеру

Акцентуації характеру. Акцентуації характеру за К.Леонгардом: гіпертимний, дистимний, циклоїдний, збудливий, педантичний, тривожний, емотивний, демонстративний, екстравертований, інтровертований типи характеру. Акцентуація рис вдачі. Характер і особистість. Характер як центральна властивість особистості. Характер і типові риси особистості. Психодіагностика акцентуацій характеру. ПДО (патохарактерологічний діагностичний опитувальник) Лічкр, кольоровий тест М.Люшера, опитувальник Леонгарда – Шмішека.

Тема 26. Здібності

Здібності особистості як основа її креативного розвитку. Поняття про здібності. Якісна характеристика здібностей. Структура здібностей. Типологія здібностей. Індивідуальні особливості особистості, що сприяють прояву спеціальних здібностей. Здібності людини – діяльнісне вираження суб'єктивності. Майстерність, талановитість, геніальність. Природні передумови здібностей. Здібності і задатки. Психомоторна організація особистості. Взаємозв'язок біологічного і соціального в структурі здібностей. Формування і розвиток здібностей. Залежність розвитку здібностей від навчання. Здібності та інтереси.

Тема 27. Темперамент

Темперамент і його значення в житті людини. Поняття про темперамент. Місце і значення темпераменту в психіці людини. Історичний вміст термінології у вченні про темперамент. Функції темпераменту. Темперамент в діяльності людини. Теорії типів темпераментів. Класичні типи темпераментів. Сучасні теорії темпераментів. Фізіологічні основи темпераменту. Властивості ВНД людини. Типи вищої нервової діяльності і типи темпераменту, взаємозв'язок між ними. Властивості темпераменту, що виділяються в сучасних дослідженнях. Основні ознаки, які характеризують темперамент.

Тема 28. Поняття про спілкування

Поняття про спілкування. Види спілкування: міжособистісне, між особистістю і групою, групове і міжгрупове масове, довірливе і конфліктне, інтимне і криміногенне, ділове й особисте, пряме й опосередковане, терапевтичне і насильницьке. Рівні ділового спілкування. Соціальні типи в діловому спілкуванні.

Тема 20. Засоби спілкування

Засоби спілкування: мова і мовлення в психічному розвитку людини. Невербальні засоби спілкування. Соціальна дистанція у процесі спілкування. Техніки спілкування.

Тема 30. Функції , форми та стилі спілкування

Функції спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Функції спілкування: регулювання спільної діяльності; пізнання і формування свідомості людини; самовизначення індивіда. Форми спілкування: анонімне; функціонально-рольове; педагогічне. Ефективність та стилі спілкування. Оволодіння навичками спілкування.

Тема 31. Різновиди спілкування

Міжособистісне спілкування. Спілкування між особистістю і групою. Групове і міжгрупове спілкування. Масове, довірливе і конфліктне спілкування. Інтимне і криміногенне спілкування. Ділове й особисте спілкування. Пряме й опосередковане спілкування. Терапевтичне і насильницьке спілкування.

Тема 32. Особливості організації процесу спілкування

Поняття про спілкування як комунікативний процес. Види комунікації. Засоби комунікації. Модель комунікативного процесу. Канал комунікації. Сприймання і розуміння людьми один одного як аспект міжособистісного спілкування. Бар'єри комунікації. Взаємини та ставлення. Взаємний вплив та пізнання у процесі міжособистісного спілкування. Типові труднощі і техніка міжособистісного спілкування. Кризи і конфлікти в житті людини.

Тема 33. Поняття про групи. Поняття про групу. Класифікація груп у психології. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. Вплив групи на особистість та особистості на групу. Проблема конформізму і нонконформізму. Поняття про групову динаміку. Реальні групи. Формальні та неформальні групи. Дифузна група. Референтна група.

Тема 34. Поняття про колектив

Сутність поняття «колектив». Структура колективу. Функції колективу. Основи формування колективу. Етапи розвитку колективу.

Тема 35. Спілкування у групі

Завдання спілкування у групі. Зміст спілкування у групі. Засоби спілкування у групі. Соціально-психологічний продукт спілкування у групі. Функції спілкування у групі.

Тема 36. Керівник і підлеглий – механізм живого зв'язку

Психологічна установка – важлива ланка в системі взаємодії керівника і підлеглого. Соціальне очікування керівника і підлеглого. Чинники якості спілкування керівника і підлеглого.

Тема 37. Конфлікти у групі

Поняття про конфлікт. Види конфліктів. Типи конфліктів. Особливості конфліктів у групі.

4.2. Перелік питань з навчальної дисципліни «Загальна психологія»

1. Особливості психології як науки. Наукова, життєва та народна психологія як джерела знань про психіку. Предмет, мета та завдання психології як науки. Психічні явища та психологічні факти
2. Принципи психологічної науки. Методи психологічного дослідження. Основні вимоги до їх використання. Загальна характеристика методів активного впливу на особистість. Основні проблеми та перспективи розвитку сучасної психології.
3. Самосвідомість. Самооцінка та рівень домагань. Вплив Я-концепції особистості на перебіг її діяльності та характер взаємин з оточуючими. Несвідоме та його прояви. Захисні механізми психіки.
4. Співвідношення понять індивід, особистість, індивідуальність. Соціалізація, її джерела. Біосоціальна сутність людини. Фактори соціалізації особистості.
5. Вчення про типи нервової системи І.П. Павлова та еволюція поглядів на темперамент його послідовників. Загальна характеристика типів темпераменту. Можливості корекції проявів темпераменту.
6. Характер та сфери його прояву. Ступені виразу характеру. Акцентуації та психопатії характеру. Основні чинники формування характеру та можливості його корекції.
7. Поняття про здібності. Теорії походження здібностей. Роль вродженого та набутого в походженні здібностей. Механізми формування та розвитку здібностей.
8. Поняття про групи та колективи. Рівні розвитку колективу. Критерії визначення колективу. Класифікація груп. Закономірності функціонування малих груп. Особистість та колектив. Проблема конформізму та нонконформізму.
9. Лідерство та керівництво. Основні теорії лідерства. Стили керівництва та їх вплив на ефективність роботи групи.
10. Поняття про спілкування. Засоби та види спілкування. Бар'єри спілкування. Шляхи їх попередження та подолання.
11. Міжособистісне сприйняття та розуміння (стереотипізація, каузальна атрибуція, ефекти ореолу, новизни, первинності; феномени ідентифікації, рефлексії та емпатії).
12. Рефлексивне та нереклексивне слухання. Складові невербального спілкування.
13. Структура діяльності. Види діяльності: гра, навчання, праця. Специфіка професійної діяльності психолога.
14. Класифікація потреб. Перехід потреби у мотив.
15. Мотиви людської діяльності. Показники мотивів. Мотивація досягнення успіху та уникнення невдачі.
16. Поняття про емоції та почуття, їх функції та природа. Основні якості та види емоцій та почуттів. Зовнішні вияви емоцій. Спільне та відмінне у зовнішньому вияві емоцій людей різного віку. Емоції і хвороби людини. Емоційні особливості та тип нервової діяльності.
17. Загальна характеристика основних емоційних станів. Стрес. Основні етапи. Шляхи подолання.
17. Загальна характеристика афекту та фрустрації.
18. Саморегуляція емоційних станів.
19. Загальна характеристика волі. Вольові якості особистості.
20. Аналіз складної вольової дії. Основні ознаки вольових дій. Розлади вольової поведінки.

4.3. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психологія особистості»

Тема 1. Предмет, завдання та методи психології особистості Особистість у системі сучасного наукового знання Предмет та основні завдання сучасної психології особистості Принципи психології особистості Методи дослідження особистості Зв'язки психології особистості з іншими галузями психології.

Тема 2. Структура особистості в різних концепціях Визначення понять «концепція», «особистість», «структура особистості» Ідеї структури особистості у філософських ученнях про

душу. Структура особистості у різних зарубіжних психологічних концепціях Структура особистості у вітчизняних психологічних концепціях.

Тема 3. Формування і розвиток особистості. Поняття про особистість. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Фактори впливу на формування особистості. Розвиток особистості: концепції, рушійні сили, специфіка протиріч.

Тема 4. Структурно-функціональні характеристики особистості. Розвиток поглядів на структуру особистості у вітчизняній психології. Основні компоненти структури особистості З. Фрейда. Основні компоненти структури особистості К. Юнга Теорія особистості Е. Фромма.

Тема 5. Спрямованість особистості. Поняття спрямованості особистості, її види та форми. Типи особистісної спрямованості. Основні складові спрямованості.

Тема 6. Самосвідомість та рефлексивні характеристики особистості. Поняття про самосвідомість, етапи розвитку, її компоненти, функції та форми. Я-концепція як прояв самосвідомості. Поняття про рефлексію та її взаємозв'язок зі свідомістю. Основні компоненти рефлексії, її типи, функції та види. Значення рефлексії у процесах саморегуляції.

Тема 7. Індивідуально-психологічні характеристики особистості. Темперамент: історія учень, властивості і типи. Структура характеру. Індивідуальні і типові риси характеру. Задатки і здібності. Роль спадковості і соціального середовища у розвитку людських здібностей.

Тема 8. Психологічна стать як детермінанта розвитку особистості. Основні теоретичні положення психологічної статі. Проблематика статі: виникнення та генеза. Психологічні поняття, суміжні з поняттям «гендерно-статева ідентичність». Особливості гендерно-статевої ідентичності. Поняття «андрогінність», «маскулінність», «фемінність».

Тема 9. Відхилення у розвитку особистості. Поняття «особистість» та «відхилення». Чинники «відхилення» у розвитку особистості. Умови нормального психічного розвитку. Фактори недорозвитку психічних функцій.

Тема 10. Особистість у соціумі. Соціалізація в інтерпретації З. Фрейда та його послідовників Соціалізація особистості. Ролі та рольові очікування

Тема 11. Життєвий шлях і життєвий світ особистості. Міждисциплінарний характер категорії «життєвий шлях особистості». Життєвий шлях особистості та його структурні складові. Життєвий світ особистості як філософська категорія. Життєві цінності людини та мотивація до пріоритетності

4.4. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психологія особистості»

1. Предмет психології особистості та її зв'язки з іншими галузями психології. Роль психології особистості в оптимізації людського життя. Основні завдання сучасної психології особистості. Людина як особистість: психологічний зміст.
2. Психологічна характеристика власної особистості та індивідуальності. Співвідношення соціального і біологічного у розвитку особистості. Психологічна характеристика структури особистості у сучасній психології.
3. Рушійні сили розвитку особистості. Принципи дослідження особистості. Передумови виникнення особистості. «Людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість» – визначення понять.
4. Гештальтпсихологія і теорія поля К. Левіна. Когнітивна психологія особистості.
5. Класичний психоаналіз З. Фрейда. Індивідуальна психологія А. Адлера.
6. Аналітична психологія К.-Г. Юнга.
7. Неофрейдизм і теорії особистості К. Горні, Е. Фромма, Г. Саллівена.
8. Феноменологічна теорія К. Роджерса.
9. Екзистенціально-гуманістичні моделі особистості В. Франкла, А. Маслоу, Р. Мея.
10. Соціальні детермінанти розвитку особистості у концепції А. Адлера. Типологія особистості за К.-Г. Юнгом.

11. Невротична особистість у концепції К. Горні. Розуміння досвіду у концепції К. Роджерса. Мотиваційна психологія Г. Меррея. Історія розвитку логотерапії В. Франкла. Характеристика піраміди мотивів А. Маслоу.
12. Стратегії дослідження і розвитку власної особистості. Передумови виникнення особистості. Епігенетична концепція розвитку Е. Еріксона. Періодизація розвитку особистості в концепції Д. Б. Ельконіна. Концепція когнітивного розвитку Ж. Піаже.
13. Головні компоненти структури особистості З. Фрейда. Головні компоненти структури особистості К. Юнга. Головні компоненти структури особистості Е. Берна. Співвідношення матеріальних і духовних потреб. Теорія оптимальної мотивації, когнітивного дисонансу та вчинкова модель.
14. Інтереси, прагнення, настанови. Плідні і неплодні особистісні орієнтації. Самосвідомість та її рівні. Психологічні властивості самосвідомості. Самооцінка як центральний компонент самосвідомості, її функції. Образ “Я” як мотиваційне ядро особистості.
15. Формування Я-концепції особистості. Рівень домагань. Я-концепція у різних психологічних теоріях. Захисні механізми психіки. Психологічні засоби коригування самооцінки та рівня домагань. Рефлексивні характеристики особистості. Індивідуально-психологічні характеристики особистості.
16. Умови розвитку здібностей та підвищення самоефективності. Стаття біологічна і психологічна. Психологія статевих відмінностей. Типовий чоловічий і типовий жіночий образ у колективній свідомості. Статева ідентичність у структурі Я-концепції. Умови формування психологічної статі. Засоби розвитку власної маскулінності чи фемінінності.
17. Непатологічні відхилення у розвитку особистості. Особистісна норма: ілюзії та дійсність. Шляхи гармонізації власної особистості.
18. Стратегії втечі від свободи за Е. Фроммом. Психологічна допомога при особистісних дисгармоніях. Психотичний, пограничний та невротичний рівні розвитку особистості.
19. Соціалізація особистості, її етапи, види та фактори. Значення спілкування та спільної діяльності для розвитку особистості. Спілкування та спільна діяльність. Бар’єри взаєморозуміння. Ролі та ролі очікування.
20. Самотність і потреба у приватності. Поняття життєвого шляху; спосіб і стиль життя. Прогнозування майбутнього: життєві плани, цілі, перспективи. Сенс життя у логотерапії В. Франкла. Простір і час життєвого світу особистості. Психологічний вік особистості.

4.5. Зміст програми з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

Тема 1. Введення у психодіагностику. Предмет, мета, завдання та принципи психодіагностики. Структура психодіагностики та сфери застосування. Основні діагностичні підходи. Тестування інтелекту як передумова розвитку психодіагностики. Розвиток особистісного (не інтелектуального) тестування. Історія психодіагностики.

Тема 2. Загальні проблеми психодіагностичної теорії і практики. Сучасні проблеми розвитку психодіагностики. Перспективи психодіагностичної теорії і практики. Актуальний стан та перспективи розвитку психодіагностики в Україні. Донаукове використання психодіагностичних процедур. Комп’ютеризовані психодіагностичні тести. Особливості гуманізації психодіагностичної діяльності. Реалізація принципу коректності при розробці психодіагностичних методик. Соціокультурні аспекти психодіагностики.

Тема 3. Класифікація і характеристика основних психодіагностичних методик. Формалізовані методи психодіагностики. Тести: класифікація, вимоги до проведення і підрахунку результатів. Особистісні опитувальники: класифікація, вимоги до їх створення, організації, обробки результатів. Особливості проведення і обробки результатів проєктивних методик. Види проєктивних методик.

Тема 4. Основні вимоги до психодіагностичних методик як до інструментів практичної роботи. Шкалювання. Види вимірювальних шкал. Репрезентативність завдань тесту. Істинний показник. Похибка вимірювання. Етапи створення тесту. Методи формулювання психодіагностичного висновку (звіту, діагнозу). Етичні аспекти психодіагностичного процесу.

Тема 5. Діагностика інтелектуального розвитку. Класифікація основних методів психодіагностики інтелекту. Тест Біне-Сімона – родоначальник сучасних методів визначення рівня інтелекту. Робота психолога з конкретними тестами для визначення рівня інтелекту: Г. Айзенка, Дж. Равена. Технологія використання методики Д. Векслера у вивченні інтелекту особистості. Основні підходи до вимірювання інтелекту. Теорії структури інтелекту. Ієрархічні теорії структури інтелекту. Моделі інтелекту за Терстоуном, Гілфордом, Айзенком, Кеттеллом, Стернбергом. Розподіл тестових оцінок інтелекту. Інтелект і спадковість. Інтелект і біологічне середовище. Інтелект і статеві відмінності. Інтелект та харчування. Інтелект і соціокультурне середовище. Відмінності в інтелекті, обумовлені віком. Відмінності в інтелекті, обумовлені кількістю дітей у сім'ї та черговістю їх народження.

Тема 6. Діагностика креативності. Поняття креативність у контексті психодіагностики. Підходи до вивчення рівня креативності. Психодіагностичні методики, що діагностують рівень креативності. Критика тестів креативності.

Тема 7. Діагностика властивостей особистості. Поняття про риси особистості як про змінні, що фіксують інтегральну стратегію поведінки людини. Особливості конституційних, індивідуальних та особистісних рис. Види, форми опитувальників, представлення результатів. Достовірність особистісних опитувальників і фактори, що впливають на неї. Фальсифікація та установки на відповіді. Розуміння питань і варіативність відповідей. Узагальнений аналіз факторів, що детермінують відповідь. Особистісні опитувальники та теорії особистості. Робота з тест-опитувальником Я. Стреляу, інтерпретація, валідність та надійність отриманих даних. Характеристики особистісного опитувальника Р. Кеттелла, опитувальника Г. Айзенка, методики ММРІ, тест-опитувальника Г. Шмішека. Робота з методиками «САН», «Шкала самооцінки» Ч. Спілбергера та Ю. Ханіна, «Шкала пошуку відчуттів» М. Цуккермана, тест конфліктності К. Томаса. Поняття про мотиви та мотивацію у вітчизняній і зарубіжній психології. Об'єкт та методи психодіагностики мотивації. Основні показники мотивації. Поняття про прямі та непрямі методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості. Методики для вимірювання мотивів і мотивації. Діагностика мотивації досягнень. Робота з тестами, що визначають мотивацію особистості: «Тестом гумористичних фраз», методикою оцінки рівня домагань Ф. Хоппе.

Тема 8. Діагностика психічних процесів станів та властивостей. Робота психолога з методиками діагностування особливостей пам'яті («Упізнавання фігур», методика визначення короткострокової пам'яті, «Оперативна пам'ять», «Образна пам'ять», «10 слів» та ін.), уваги («Коректурна проба», «Таблиці Шульте», «Розподіл чисел», «Червоно-чорна таблиця», «Методика Мюнстерберга» та ін.), логічного мислення («Прості аналогії», «Складні аналогії», «Порівняння понять», «Числові ряди»).

Тема 9. Психодіагностика міжособистісних стосунків. Об'єкт і методи психодіагностики міжособистісних стосунків. Види методів психодіагностики міжособистісних стосунків. Класифікація методів психодіагностики міжособистісних стосунків та її обґрунтування. «Межі» застосування методів психодіагностики міжособистісних стосунків у малих і великих групах. Соціометричне дослідження міжособистісних стосунків. Робота з методиками Р. Жіля та Т. Лірі, а також проективними методиками «Моя сім'я», «Сім'я, яку мені хотілось би мати» і тестом М. Люшера для діагностики проблем сімейного спілкування.

Тема 10. Проективні методики діагностики особистості. Передісторія проективної діагностики. Історія проективної психодіагностики. Проекція: від феномена до принципу дослідження. Проекція як психологічний феномен. Проективна гіпотеза та проективні методики, їх види і класифікація. Роль стимулу у проективних методиках. Особливості розробки, застосування та використання результатів проективних методів. Класифікація проективних методів. Види проективних методів. Методики Г. Роршаха, Г. Мюррея, С. Розенцвейга, М. Люшера та ін. Історія створення та розвитку малюнкових тестів. Внесок у малюнкове тестування Ф. Гудинаф, К. Маховер, В. Вульфа, А. Захарова. Робота психолога з тестами «Намалюй людину», «Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї» «Будинок – дерево – людина».

Тема 11. Психодіагностика в контексті психологічної допомоги особистості. Візуальна психодіагностика та її застосування у психологічній практиці. Вимоги до використання методів

візуальної психодіагностики в роботі практичного психолога. Прогностична цінність методів візуальної психодіагностики. Вплив соціально-психологічних еталонів і стереотипів на результати дослідження психологом невербальних засобів комунікації особистості. Використання даних візуальної психодіагностики для оптимізації управлінської діяльності, формування атракції у процесі знайомства і спілкування з людьми, нормалізації мікроклімату у колективі, підвищення особистісного статусу, визначення істинного смислу вчинків і висловлювань людей.

4.6. Перелік питань до атестаційного екзамену з дисципліни «Психодіагностика»

Перелік питань з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Предмет, мета, завдання та принципи психодіагностики. Структура психодіагностики та сфери застосування. Основні діагностичні підходи
2. Методи психодіагностики та їх класифікація
3. Сучасні проблеми розвитку психодіагностики
4. Перспективи психодіагностичної теорії та практики
5. Психодіагностика інтелекту. Шкала інтелекту Стендфорд-Біне: сутність, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Векслера: опис шкал, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Кауфмана: оціночна батарея Кауфмана для дітей, тест інтелекту підлітків і дорослих, короткий тест інтелекту Кауфмана
6. Вербальний і емоційний інтелекти: природа, значення для людини, діагностичні методики
7. Психологічні методики, що визначають акцентуації характеру
8. Психодіагностика рис особистості
9. Проективні методики: особливості застосування та інтерпретації
10. Психодіагностика психоемоційних станів
11. Психодіагностика психічних процесів
12. Психодіагностика міжособистих взаємин у колективі
13. Психодіагностика конфліктності особистості
14. Психодіагностика комунікативної сфери
15. Психодіагностика готовності до навчання у школі
16. Психодіагностика професійної спрямованості особистості
17. Етичні принципи психодіагноста
18. Основні критерії психологічних тестів
19. Психодіагностика самооцінки особистості
20. Психодіагностика девіантної поведінки

5. Опис критеріїв оцінювання відповідей на екзамені, шкала оцінювання

Проведення атестаційного екзамену є обов'язковим для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання. Такий захід дозволяє здійснити підсумковий контроль знань за всіма змістовими модулями дисциплін, що входять до змісту програми атестаційного екзамену. Максимальна кількість балів за випускний екзамен – 100 балів. Екзамен проводиться у письмовому вигляді і включає: три теоретичні питання, три практичні завдання, 10 тестових питань.

Теоретичне питання оцінюється від 0 до 20 балів за наступними критеріями:

15-20 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя та наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
10-14 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя без наведення прикладів практичного застосування у професійній діяльності
8-13 балів	Теоретичне питання розкрито у повному обсязі із викладенням без наукового підґрунтя проте із наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
1-7 балів	Теоретичне питання розкрито, проте мають місце суттєві методологічні помилки, недостатнє володіння теоретичним матеріалом
0 балів	Відсутня відповідь на теоретичне питання

Практичне завдання оцінюється від 0 до 10 балів за наступними критеріями:

7-10 балів	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя та наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
4-6 балів	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням наукового підґрунтя проте без наведення прикладів практичного застосування у професійній діяльності
1-3 бали	Практичне завдання розв'язано у повному обсязі із викладенням без наукового підґрунтя проте із наведенням прикладів практичного застосування у професійній діяльності
0 балів	Відсутня відповідь на теоретичне питання

Тестові завдання оцінюється від 0 до 1 балу за наступними критеріями:

1	Відповідь вірна
0	Відповідь хибна

Загальна кількість балів, отримана здобувачами вищої освіти під час атестаційного екзамену, оцінюється шляхом підсумування кількості балів, одержаних за кожне завдання, максимальна кількість – 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	відмінно	5
80-89	B	добре	4
70-79	C		
60-69	D	задовільно	3
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно	2
0-34	F		

A 90-100 балів «відмінно» 5 – якщо здобувач вищої освіти показав різнобічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно правильно його подає, тісно пов'язує теорію з практичною діяльністю, вільно розв'язує задачі,

завдання, правильно відстоює прийняті рішення, виявляє вміння самостійно узагальнювати і викладати матеріал, не допускаючи помилок. Як правило, оцінка «відмінно» виставляється здобувачам вищої освіти, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисциплін, усвідомили їх значення для освітньо-професійної підготовки, проявили творчі здібності у розумінні, поданні і використанні навчального матеріалу.

В, С 70-89 балів «добре» 4 – якщо здобувач вищої освіти показав різнобічні, систематичні і глибокі знання навчального матеріалу, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно правильно його подає, тісно пов'язує теорію з практичною діяльністю, вільно виконує задачі, завдання, правильно відстоює прийняті рішення, виявляє вміння самостійно узагальнювати і викладати матеріал, допускаючи незначні помилки, повне знання навчально-програмового матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, яку рекомендовано програмою. Як правило, оцінка «добре» виставляється здобувачам вищої освіти, які показали системний характер знань із дисциплін та здібності до їх самостійного поповнення й поновлення в процесі подальшої навчальної роботи і професійної діяльності, володіють необхідними вміннями та навичками під час виконання практичних завдань.

Д, Е 50-69 бали «задовільно» 3 – якщо здобувач вищої освіти показав знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і практичної роботи, справляється з виконанням завдань передбачених програмою, допущено погрішності у відповіді на екзамені, відчуються труднощі під час виконання практичних завдань, але володіє необхідними знаннями для їх усунення під керівництвом викладача.

FX 0-49 балів «незадовільно» 2 – якщо здобувач вищої освіти виявив прогалини в знаннях основного навчально-програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, а також відчував значні труднощі в процесі виконання практичної частини екзаменаційного білету.

Результати складання випускного кваліфікаційного екзамену оцінюються за чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вносяться у виписку до диплому, відомість обліку успішності здобувача вищої освіти, залікову книжку, індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти (крім «незадовільно»).

6. Приклади білету атестаційного екзамену

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін
Протокол №8 від «6» лютого 2026 року
Завідувач кафедри

Затверджено Науково-методичною радою
Державного податкового Університету
Протокол №__ від «__» березня 2026 р.

_____ І.О. Петухова

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

(до атестаційного екзамену)

I. Теоретичне питання (1 питання – 0-20 балів. За теоретичні питання від – до 60 балів).

1. Принципи психологічної науки. Методи психологічного дослідження. Основні вимоги до їх використання. Загальна характеристика методів активного впливу на особистість. Основні проблеми та перспективи розвитку сучасної психології.

2. Предмет психології особистості та її зв'язки з іншими галузями психології. Роль психології особистості в оптимізації людського життя. Основні завдання сучасної психології особистості. Людина як особистість: психологічний зміст

3. Психодіагностика інтелекту. Шкала інтелекту Стендфорд-Біне: сутність, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Векслера: опис шкал, проведення тестування і підрахунок балів. Шкали Кауфмана: оціночна батарея Кауфмана для дітей, тест інтелекту підлітків і дорослих, короткий тест інтелекту Кауфмана

II. Виконати практичне завдання (1 завдання - 10 балів, 3 задачі – 30 балів)

1. *Оберіть з наведених прикладів ті, у яких описуються прояви відчуттів. Дайте обґрунтування своєї відповіді.*

А. Дівчинка чотирьох років знайшла календар. Показуючи на цифру «3», вона говорить: «Тут написано Зіна». Потім у числах «13» і «23» знову знаходить цифру «3» і повторює: «І тут Зіна. І тут теж».

Б. У дитячому садку дітям показують кілька пробірок однакової форми з розчинами різних кольорів. Потім показують розчин синього кольору і просять знайти такий самий.

В. У дитячому садку проводиться гра «Лото». На картках зображено десять предметів. Діти повинні відшукати у себе на картці показане зображення певного предмета.

Г. У дитячому садку проводиться заняття. Дітям дають десять брязкалець однакового виду з різним звуком. Дитина вислуховує звук одного із брязкалець і повинна знайти такий же за звуком.

Д. Учитель пропонує учням першого класу порівняти дві величини: 5 і 3. Учень відповідає: «5 не дорівнює 3. 5 більше 3 на 2. 3 менше 5 на 2».

Е. Учні зосереджено виконують контрольну роботу. Зненацька за вікном пролунали дуже голосні й різкі сигнали автомобіля. Багато хто перестав писати.

2. *Оберіть положення, яке характеризує психоаналітичне розуміння джерела активності особистості: 1) зовнішні стимули підтримують розвиток людини, але єдина рушійна сила її поведінки – тенденція актуалізації; 2) основним джерелом активності особистості є нейрофізіологічний стан збудження, що виявляється в певних інстинктах; 3) основним джерелом активності особистості є система свідомих мотивів і відносин, що сформувалися залежно від суспільних відносин та умов виховання; 4) особистість активна за своєю природою (життя –*

форма руху) і поводить відповідно до суб'єктивної інтерпретації реальності; 5) основним джерелом активності особистості є підкріплення її відповідних дій.

Обґрунтуйте власну думку. 3. Сформууйте мету дослідження, оберіть методики дослідження, представте приклад психодіагностичного висновку діагностики комунікативної компетентності особистості

Ш. Знайти вірну відповідь у тестових завданнях: (10 балів)

Знайдіть пари співвідношень між відповіддю та пропонованими варіантами термін-визначеннями.

Маніпулювання	Лаконічне висловлювання, в якому порівнюються позитивні якості особистості з її негативними діями.
Конфлікт	Система спілкування, за якої один з партнерів орієнтується на досягнення своїх цілей за рахунок іншого.
Прийом посилення на особливості характеру студента	Прийом етичного захисту викладача, за допомогою якого ображений студентом педагог переводить на себе етичну відповідальність за конфлікт. Наслідком цього є зниження рівня агресивності студента.
Прийом протиставлення переваг особистості її вчинку	Спонтанно виникаюче або спеціально створене загострення взаємовідношень, зіткнення протилежних інтересів, поглядів, що, за умов правильного вирішення протиріч, передбачає позитивні зміни у відношеннях, потребу виконувати певну дію.

2. Вкажіть, яку послідовність понять можна охарактеризувати як онтогенетичний розвиток людини?

1	індивід – особистість – суб'єкт діяльності – індивідуальність
2	індивід – суб'єкт діяльності – особистість – індивідуальність;
3	індивід – суб'єкт діяльності – індивідуальність – особистість;
4	суб'єкт діяльності – індивід – особистість – індивідуальність.

3. Визначте, як розглядається соціальна група психологією?

1	Посередник між суспільством і конкретною людиною, через якого суспільні явища впливають на особистість;
2	Самостійний суб'єкт життєдіяльності і розвитку із своїми феноменами і механізмами;
3	Важливий для людини інститут соціалізації;
4	Сфера концентрації різних групових впливів на особистість;
5	і 1, і 2, і 3, і 4.

4. Хто із зарубіжних психологів запропонував одне з перших визначень особистості?

- а) Г. Олпорт;
- б) А. Адлер;
- в) З. Фрейд;
- г) В. Франкл;
- д) Р. Ассаджиолі.

5. Персонологія – це наука про:

- а) взаємостосунки в колективі;
- б) про людину;
- в) характерні риси особистості ;
- г) особистість.

б. Автором індивідуальної психології прийнято вважати:

- а) В. Франкла;
- б) Е. Кречмера;
- в) А. Адлера;
- г) Г. Олпорта;
- д) К. Левіна

7. Спосіб розуміння, тлумачення будь-якого предмету, явища, процесу, головний погляд на предмет чи явище, керівна ідея для їх систематичного висвітлення – це: а) теорія;

- б) концепція;
- в) парадигма;
- г) метод.

8. Які види валідності об'єднує емпірична валідність:

- а) поточна і прогностична;
- б) конструктивна і критеріальна
- в) конвергентна і дискримінативна;
- г) варіанти а і б.

9. Які види валідності належать до критеріальної валідності:

- а) поточна і прогностична;
- б) очевидна і змістовна;
- в) конвергентна і дискримінативна;
- г) конструктивна і критеріальна.

10. Що забезпечує точність вимірювань, які здійснюються за допомогою методики, а також сталість її результатів під впливом сторонніх випадкових факторів, що не є об'єктами дослідження:

- а) валідність методики;
- б) стандартизованість методики;
- в) надійність методики;
- г) вірогідність методики.

Декан факультету соціально-гуманітарних
технологій, спорту та реабілітації

доктор наук із соціальних комунікацій, професор _____ Н.І. Зикун

Укладач:

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри _____ М.Ю. Заушнікова

Гарант ОПП кандидат психологічних наук, доцент _____ М.Ю. Заушнікова

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гарець Н.О. Психодіагностика: навч. посіб. Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. 144 с.
2. Загальна психологія: підручник / за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. 4-те вид., переробл. і доп. Том 1. Київ: Видавництво Людмила, 2025. 568 с.
3. Заушнікова М. Ю., Петухова І. О., Нежинська О. О., Костевська Н. В. Введення в професію : навчальний посібник; Державний податковий університет. Ірпінь, 2025. 258 с. ISBN 978-966-337-746-9.
4. Психологія особистості : електронний навчальний посібник комбінованого (локального та мережного) використання [Електронний ресурс] / М. Д. Прищак, О. В. Гречановська. Вінниця : ВНТУ, 2024. 219 с.

Допоміжна:

5. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2024. 152 с. Особистісно-професійне становлення сучасної молоді: соціально-психологічні та соціологічні аспекти : монографія / Льовкіна О. Г., Романюк Л. В., Петухова І. О., Богдановський І. В. та ін.; за заг. ред. О. Льовкіної. Ірпінь : Університет ДФС України, 2022. 330 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1RXh0aOZ8gBwq_EDmOe5DNBjsx7vAfVn5/view
6. Москалець В.П. Психологія особистості: навчальний посібник. Видавництво: Центр учбової літератури, 2022. 262 с.
7. Петухова І. О., Заушнікова М. Ю., Каськов І. В. Психологічне благополуччя особистості в умовах війни. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. 3 (73). С. 124 – 130 DOI: 10.33099/2617-6858-23-73-3-124-129. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/issue/view/16701/9492>.

Інформаційні ресурси:

8. Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України. URL: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-14/tom-14-vipusk-1>
9. Всеосвіта. Перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних досліджень, що використовуються в роботі практичного психолога URL: <http://surl.li/glzca>
10. Дитячий психолог. Інструменти діагностики. URL: <http://surl.li/bwvxb>
11. Реєстр тестових методик України. URL: <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukraini/>

Міжнародні видання:

12. Bertash M., Polishchuk S., Burdun V., Ivanyshyn N., Zhulkovskyi V. The utilization of European experience in the formation of professional competencies of future specialists of the Ukrainian vocational education system. *Journal of curriculum and teaching*. 2024. Vol. 13(3). P. 147-158.
13. Kovalenko, I., Oros, O., Chorna, I., Borodina, O., Zamashkina, O., & Bybyk, D. (2022). Training Future Social Workers for Preventive-Corrective Work by Methods of Neuropsychology and Neurocorrection of Deviant Adolescent Behaviour. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(2), 211-244. <https://doi.org/10.18662/brain/13.2/340> (WoS)
14. Kryvonis, T., Artemova, O., Androsovyh, K., Zaushnikova, M., Agapova, I., & Kutishenko, V. (2023). Methodological Tools for Carrying Out Psychological Training. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(1), 59-74. <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/406> (Web of Science)